

LESTIPS

VIERDE & VIJFDE LEERJAAR

Stichting Lezen
presenteert

Geheim
JEUGDBOEKENWEEK 2011
19 maart - 3 april

Inleiding

Psst...

Wie leest, weet: elk boek is een geheim. Elke lezer is een ontdekkingsreiziger. In elk boek zit een verhaal verstopt dat wacht op iemand die het openslaat. Maar veel kinderboeken gaan nog verder en vertellen verhalen waarin geheimen een belangrijke rol spelen.

Soms vertellen boeken over kleine, fijne geheimen. Dan zijn ze bijvoorbeeld een geheim dagboek met een slot. Of ze vertellen over een geheime club in een geheim clubhuis, waar je alleen binnen mag als je het geheime wachtwoord weet.

In andere boeken zijn geheimen dan weer heel spannend. Zoals wanneer een onverschrokken ontdekkingsreiziger een lang vergeten schat vindt. Of wanneer Sherlock Holmes een diefstal of een moord of een verdwijning oplost. Of wanneer Harry Potter ontdekt wie zijn echte ouders zijn.

Sommige verhalen gaan over gevaarlijke geheimen. In *De brief voor de koning* moet Tiuri zijn opdracht zo onopvallend mogelijk vervullen. Het geheim van Anne Frank en haar familie kostte hen het leven.

En andere verhalen zijn heel persoonlijk en gaan over geheimen die zich moeilijk van de daken laten schreeuwen. Niet iedereen moet weten dat je bang bent in het donker. Wie al jaren stiekem maar wanhopig verliefd is op de buurjongen, lijdt in stilte. Wie niemand durft te vertellen dat zijn moeder te veel drinkt, torst een zware last.

Geheimen in de klas

Stichting Lezen stelde samen met een redactie ter gelegenheid van de Jeugdboekenweek 2011 gevarieerde boekenpakketten samen met de meest bijzondere van die geheimzinnige verhalen. Die pakketten kunnen scholen aan een sterk gereduceerd tarief bestellen via de site van de Jeugdboekenweek. We maken er geen geheim van dat we boeken in de klas willen krijgen!

Boeken met elkaar delen vinden we één van de leukste dingen die er zijn. Pak ze dus vast, lees ze voor, geef ze aan je leerlingen, kortom: laat je klas genieten van de verhalen. Al kan er natuurlijk veel meer dan (voor)lezen alleen. We helpen je hier graag bij. Zo vind je in deze bundel bij elk boek uit de boekenpakketten een uitgewerkte lessuggestie. De lessuggesties zijn geordend per leeftijd en hebben allemaal hetzelfde stramien:

- Aanzet: manieren om het boek bij je leerlingen te introduceren.
- Verwerkingsactiviteiten: tips voor een creatieve verwerking of nabespreking
- En verder: extra – korte – ideeën om met het boek aan de slag te gaan, in de Jeugdboekenweek óf daarna.

Om aan te sluiten bij de realiteit van je klas, vermelden we bij elke tip de bijbehorende eindtermen die je met de activiteiten realiseert.

Omdat lezen niet stopt na de Jeugdboekenweek en omdat er veel meer boeken zijn dan die in de boekenpakketten, kan je ook een algemene handleiding downloaden op www.jeugdboekenweek.be. De tips in die handleiding zijn altijd inzetbaar, met om het even welk boek.

Geheimen in de bib

Geheimen vind je ook in de bib. Reken vol zelfs: diep verborgen tussen de regels van een verhaal, of overduidelijk in de titel van een boek. Die geheimen laten ontdekken door kinderen, daar willen alle bibliotheekmedewerkers zich voor inzetten tijdens de Jeugdboekenweek! Alleen staat de bibliotheek natuurlijk nergens. Scholen zijn per definitie nauw betrokken bij de bibliotheekwerking, in het bijzonder tijdens de Jeugdboekenweek. Trakteer je klas daarom op een bezoek aan de bib tijdens de Jeugdboekenweek, om je leerlingen er de meest mysterieuze verhalen te laten ontdekken. Tijdens dat bezoek (her)ontdekken ze de bibliotheek spelenderwijs door een uitdagend spel. Eén tegen allen! Kunnen ze alle opdrachten oplossen en de geheimen van de bib ontsluiten?

Bibliotheekmedewerkers vinden op de inspiratiepagina's alle info over dit spel 'Geheimen gezocht!'. Maar ook jij kan er een kijkje nemen om te zien wat een klasbezoek aan de bib inhoudt, tijdens de Jeugdboekenweek of daarbuiten natuurlijk. Want leesplezier laat zich niet vangen in een veertiendaagse, dat is dagelijkse pret, het hele jaar door. Veel is mogelijk, je lokale bib kan je ongetwijfeld bijstaan in een leesvriendelijk klasklimaat. De bib, bij jou in de buurt of op www.bibliotheek.be.

Tot slot

Of je de Jeugdboekenweek nu in de klas of in de bib viert, dat maakt niet uit. Zolang de boeken maar centraal staan! Met deze lesinspiratie kennen de boeken van de Jeugdboekenweek-pakketten alvast geen geheimen meer voor jou.

Veel leesplezier!

De ploeg van Stichting Lezen

LESTIPS BIJ BOEKENPAKKETTEN VAN JEUGDBOEKENWEEK 2011 VIERDE EN VIJFDE LEERJAAR

- *De geheime tuin* / Frances H. Burnett. Christofoor, 2010
- *Het duistere geheim van Frederick K. Bower* / Anthony Horowitz. Clavis, 2008
- *Het geheim van de keel van de nachtegaal* / Peter Verhelst en Carll Cneut (ill.). De Eenhoorn, 2008
- *Het verhaal van de olifant en de goochelaar, of Hoe Peter zijn zusje terugvond* / Kate DiCamillo en Tanaka Yoko (ill.). Querido, 2009
- *Operatie Bernie Buiten* / Hilde Vandermeeren en Lotte Leyssens (ill.). Davidsfonds/Infodok, 2009
- *Rico, Oscar en de spookschaduwen* / Andreas Steinhöfel en Peter Schössow (ill.). Davidsfonds/Infodok, 2010

LESTIP

1

De geheime tuin

Frances Hodgson Burnett

Christofoor, 2010

OVER HET BOEK

Mary, een weeskind in het Victoriaanse Engeland, komt op het immense landgoed van haar sombere oom terecht. Om haar eenzame dagen in te vullen, gaat ze op onderzoek in de tuin. Bij toeval ontdekt ze een 'geheime tuin' die afgesloten is. Met de buurjongen knapt ze de tuin op. Van een bleek, verwend stadmeisje verandert ze in een blozend, vrolijk kind. Ook het enorme huis verbergt een geheim: Colin, de ziekelijke zoon van haar oom. Wanneer ze hem haar geheim toevertrouwt, is dat het begin van een mooie vriendschap.

Na bijna een eeuw is deze klassieker uit de kinderliteratuur opnieuw uitgegeven. Het boek vertelt een tijdloos en warm verhaal over vriendschap en opgroeien.

AAN DE SLAG

Aanzet

Toon de cover en laat je kinderen fantaseren: Waarover zou het boek kunnen gaan? Waarop baseren ze zich? Bespreek samen met je kinderen de stijl van het lettertype, de lay-out en de tekenstijl. Zou het om een oud verhaal gaan of zou het nog maar net geschreven zijn? Stel het boek kort voor en vertel hen dat het om een echte klassieker gaat van wel honderd jaar oud. Er bestaat een film van het boek en verschillende musicalbewerkingen.

Nederlands – 1 Luisteren – 1.8

Nederlands – 2 Spreken – 2.5

Verwerkingsactiviteiten

— *Voorlezen*

Lees het vijfde hoofdstuk voor, *Het geluid in de gang* (p. 36-42), nadat je het kort in het geheel hebt gesitueerd. Mary is een Engels meisje dat met haar ouders in India woont. Wanneer haar ouders op een dag sterven, wordt het verwend meisje naar het reusachtig grote landhuis van haar oom in Engeland gebracht. Daar wordt ze opgevoed door de huishoudster, Martha.

Vraag:

- Hoe komt het dat Mary plots honger heeft?
- Wat is het beroep van Ben Weatherstaff?
- Kan Mary echt met het roodborstje praten?
- Waarom is de geheime tuin afgesloten?
- Hoe zou jij in de tuin proberen te komen?
- Denk je dat Mary nog zal ontdekken wie er huilde?

Mary zal inderdaad ontdekken wie er huilt: Colin, de zoon haar oom. Hij ligt elke dag en nacht in zijn bed, omdat iedereen denkt dat hij erg ziek is.

— **Geheime tuin**

In het boek helpt een roodborstje Mary met het betreden van de geheime tuin. Met een inleefopdracht laat je je leerlingen ervaren wat Mary daar ziet, hoort, ruikt en voelt. Ze stellen zich verspreid op in een zaal met voldoende bewegingsruimte. Dat geeft kinderen die zich onwennig voelen meer privacy.

Geef instructies:

- Je bent helemaal alleen in de tuin, je kan met niemand praten.
- Je loopt heel voorzichtig op de kronkelpadjes tussen de struiken en je bekijkt de bloemperken. Je ruikt even aan de rozen.
- De zon schijnt heerlijk op je gezicht. Daar geniet je van.
- Je volgt een pad tot je aan een grote fontein komt. Je spettert wat van het lekker frisse water in je gezicht.
- Plots hoor je prachtig gezang. Je kijkt rondom je en je gaat voorzichtig op het geluid af. Je ontdekt een prachtig gekleurd vogeltje dat op een boomtak zijn mooiste lied fluit.
- Je voelt de zachte wind door je haren en je slaakt een zucht van blijdschap.

De tekst kan je langzaam rijker maken door er steeds meer gevoelens, kleuren, geuren en geluiden aan toe te voegen. Je bouwt de opdracht geleidelijk op. Je kan de groep verdelen over een kijk- en doegroep. De leerlingen wisselen van groep. Daarna bespreek je – constructief – de verschillen. Leerlingen zien zo dat er vele interpretaties mogelijk zijn en voelen zich bijgevolg zekerder bij een volgende inleefopdracht.

Hou een korte nabespreking:

- Kon je je goed inleven? Waarom (niet)?
- Hoe voelde het om rond te lopen in de natuur? Heb je zoiets al eerder beleefd?

Muzische vorming – 4 Beweging – 4.2

Muzische vorming – 3 Drama – 3.3

— **Film**

In 1993 werd het boek verfilmd als *The Secret Garden*. Op YouTube vind je een filmfragment (zie: bibliografie) waarin Colin, met Mary en Dicken, voor het eerst naar de geheime tuin gaat. Vestig de aandacht op de achtergrondmuziek.

De gesproken taal is in dit fragment ondergeschikt, het Engels vormt dus geen struikelblok. Geef eventueel bijkomende uitleg: Colin en Mary raken bevriend. Met hulp van Dicken laat ze Colin de geheime tuin zien. Ze worden ontdekt door de oude tuinman, maar die belooft te zwijgen. Colin wil de tuinman laten zien dat hij niet ziek is en kan lopen.

Sta even stil bij het filmfragment:

- Hoe komt het dat Colin ineens kan lopen?
- Als jij Colin was, en je kon weer lopen, wie zou je dan het eerst in je vreugde willen laten delen?

- Wat vond je van de muziek? Heb je gemerkt dat die er was of net niet? Lag dat aan het soort muziek? Zou jij die muziek ook hebben uitgekozen? Versterkt de muziek het gevoel uit het fragment of net niet?

Na het fragment verzinnen de kinderen een verdere afloop voor het verhaal. Je noteert hun suggesties op bord. Daarna lees je het einde voor, of je vat het samen: Mary's oom is al een hele tijd op reis door Europa. Op zekere dag roept zijn overleden vrouw hem in een droom terug naar de geheime tuin. Wanneer hij huiswaarts keert, is hij getuige van een ontroerend mooi moment: zijn zoon Colin loopt hem recht in de armen.

Vergelijk het einde met wat de klas bedacht.

Muzische vorming – 2 Muziek – 2.1

Nederlands – 2 Spreken – 2.5

Nederlands – 5 Strategieën – 5.2

En verder

— *Hoekenwerk*

➤ *Ode aan de lente*

De kinderen leggen een groot A3-vel op tafel, schrijven 'lente' in het midden. Met hun teamgenoten bouwen ze een woordveld met de antwoorden op volgende vragen:

- Wat ruik je in de lente?
- Wat voel je in de lente?
- Wat zie je in de lente?
- Wat proef je in de lente?
- Wat hoor je in de lente?

Elk groepslid vervolledigt onderstaande ode aan de lente met hulp van het woordveld:

Als ik... ruik, dan is het lente.

Als ik... voel, dan is het lente.

Als ik... zie, dan is het lente.

Als ik... proef, dan is het lente.

Als ik... hoor, dan is het lente.

Leve de lente!

Laat alle leerlingen hun ode illustreren en bundel ze tot een boekje!

Nederlands – 3 Lezen – 3.5

Nederlands – 4 Schrijven – 4.4 – 4.7

➤ *Schooltuinontwerp*

Verzamel tuintijdschriften, -catalogi en -boeken die kinderen kunnen inkijken ter inspiratie. Geef instructies:

- Net als Mary krijgen jullie een lapje grond om er een mooie tuin van te maken. Per twee maak je nu een tuinontwerp voor een schooltuin.
- Maak een lijstje van zaken die je op het tuinplan moet intekenen. Hou rekening met de functie van de tuin, het gaat om een *schooltuin*.
- Maak een tweede lijstje: een verlanglijstje met alle dingen die je in de tuin hebben wil. Dat kunnen planten zijn, maar ook voorwerpen of gebouwen. Denk eerst na wat

voor sfeer je tuin moet uitstralen en kies dan pas de plantensoorten. Kijk in de catalogi en hou ook rekening met de bloeitijd en de kleuren.

- Bekijk in de tijdschriften een aantal tuinplannen: hoe worden de verschillende zaken er voorgesteld?
- Schets tot slot je eigen tuinontwerp (bovenaanzicht).
- Heb je tijd over, teken de tuin dan uit op schaal.

Muzische vorming – 1 Beeld – 1.3 – 1.4

Wereldoriëntatie – 6 Ruimte – 6.6 – 6.11

➤ **Kijkdoos**

Bij meer tijd kunnen kinderen een kijkdoos maken met een bananendoos, kosteloos materiaal, gekleurd papier en verf. Per twee maken ze hun droomtuin in de doos. Ze gebruiken de schets uit de voorgaande opdracht, of maken snel een extra schetsje. Als afsluiter organiseer je een kijkdozententoonstelling. Andere klassen komen in de bananendozen gluren naar de geheime tuinen.

Muzische vorming – 1 Beeld – 1.4

Sociale vaardigheden – 3 Samenwerking

— **Filosofen**

De geheime tuin gaat over jezelf overwinnen, over geloven in jezelf en je medemens, over vertrouwen geven en krijgen, over vriendschap en de dood...

- Wat is vertrouwen?
- Wanneer kan je iemand vertrouwen?
- Kan je iedereen een geheim toevertrouwen?
- Kan je jezelf overwinnen door je geloof?
- Is er sprake van een toverkracht in ons leven?
- Wat vind je van de uitspraak 'Dood ben ik pas als jij me bent vergeten'?

Nederlands – 1 Luisteren – 1.8

Nederlands – 2 Spreken – 2.9

BIBLIOGRAFIE

DVD

The Secret Garden / Agnieszka Holland (reg.). Warner Bros, 1993

Websites

www.youtube.com/watch?v=CZR6BmeqUWo

→ fragment uit de film *The Secret Garden*

LESTIP

2

Het duistere geheim van Frederick K. Bower

Anthony Horowitz

Clavis, 2008

OVER HET BOEK

Frederick K. Bower is een onuitstaanbare jongen met een veel te grote erfenis. Met allerlei pesterijen doodt hij de tijd. Op zekere dag ontdekt hij dat zijn vader een groot geheim voor hem had. Lekt het uit, dan heeft dat een boel vervelende gevolgen voor hem. Frederick beraamt daarom een plan om het geheim geheim te houden. Maar dat houdt in dat hij een totaal onschuldige jongen uit de weg moet ruimen. Wat volgt is een spannend, fantasierijk, grappig en levensgevaarlijk avontuur, vol razendsnelle acties. Een aanrader voor elke lezer die van spanning, humor en een verrassende ontknoping houdt.

AAN DE SLAG

Aanzet

Auteur Anthony Horowitz is bekend in binnen- en buitenland:

- Heb je al een boek van hem gelezen?
- Wat voor soort boeken schrijft hij? (*Spannende, griezelige boeken vol actie*).

Haal zijn boeken uit de bibliotheek naar je boekenhoek. *Het duistere geheim van Frederick K. Bower* zet je in de kijker. Toon de cover. In groepjes fantaseren ze waarover het boek zou kunnen gaan.

Eén verslaggever per groep brengt een samenvatting voor de groep.

Nederlands – 2 Spreken – 2.3

Verwerkingsactiviteiten

— *Spel*

⇒ *Inleiding*

In vijf groepjes spelen de kinderen een spel waarmee ze te weten komen waarover het boek gaat.

Het spel gaat als volgt:

- Met de spelopdrachten beantwoorden de kinderen één van de vijf hoofdvragen over het verhaal (wie, wanneer, waarom...).
- Hebben ze een opdracht klaar, dan krijgen ze een stuk korte inhoud, in willekeurige volgorde.
- Zijn ze klaar met de vijf opdrachten, dan proberen ze de vijf stukken korte inhoud in de juiste volgorde te plaatsen.
- Bij elk stuk korte inhoud voorzie je een bijpassend fragment uit het boek. Je geeft een fragment per groepje. De groep leest het in stilte en bedenkt bij welk stuk korte inhoud hun fragment thuishoort.
- Als elk groepje zijn verhaalfragment aan het juiste stuk korte inhoud gelinkt heeft, lees je als beloning alle fragmenten expressief voor.

➤ **Opdrachten**

☞ Opdracht 1 – Wie is het doelwit?

Lees de uitspraken in de laatste kolom. Zijn ze juist, dan omcirkel je de letter in de eerste kolom. Zijn ze fout, dan omcirkel je de letter in de middelste kolom. Zet alle omcirkelde letters na elkaar. Zo vind je de naam van het slachtoffer in het verhaal.

JUIST	FOUT	
R	C	Anthony Horowitz zat als kind op een verschrikkelijk strenge kostschool. Schrijven was de enige manier om aan het kostschoolleven te ontsnappen.
U	O	Anthony Horowitz is een Zweedse kinderboekenschrijver.
B	T	De boeken van Anthony Horowitz zijn spannend en griezelig, en zitten vol actie.
E	I	Anthony Horowitz droomde er als kind al van om schrijver te worden. Toen hij vijf was, vroeg hij een computer en een printer als verjaardagscadeau.
N	P	Het boek <i>Frederick K. Bower</i> was zijn eerste boek. Hij schreef het toen hij 23 was.

Oplossing: Het slachtoffer heet **Robin**.

☞ Opdracht 2 – Wie is de dader?

Wie zit er achter de aanslagen? Dat kom je te weten door volgend geheimschrift te ontcijferen. Elk cijfer staat voor een letter in het alfabet: 1=A, 2=B...26=Z

6	18	5	4	5	18	9	3	11		11		2	15	23	5	18
---	----	---	---	---	----	---	---	----	--	----	--	---	----	----	---	----

Oplossing: **Frederick K. Bower** is de dader.

☞ Opdracht 3 – Wat is het motief?

Waarom valt de dader het slachtoffer lastig? Vul dit raadseltje – een cryptogram – aan met een vierletterwoord. Dat is meteen het motief van de dader:

Een hebberig dier is een.... wolf.

Oplossing: **Geld** is het motief van de dader.

☞ Opdracht 4 – Wat is het wapen?

Waarmee pleegt de dader de verschillende aanslagen?

Hieronder vind je vier combinaties (A, B, C en D) van telkens twee wapens:

- A. bom + vergif
- B. vergif + revolver
- C. geweer + mes
- D. mes + dolk

Zoek uit welke twee woorden (combinatie A, B, C of D) je terugvindt in onderstaand rooster. Je weet dan meteen welke wapens de dader gebruikte.

H	F	T	A	H	I	D	W	N	O
A	S	B	A	D	W	O	U	E	R
S	J	I	O	V	G	D	E	P	O
U	R	Z	E	L	E	D	B	W	L
Z	R	E	E	W	E	R	R	A	V
S	B	O	U	W	R	A	G	T	E
O	F	K	D	U	A	K	B	I	R
K	B	O	B	E	L	L	U	D	F
M	S	O	C	O	E	O	I	H	V
I	F	A	M	M	L	D	E	E	R

Oplossing: De dader gebruikte een bom en vergif, antwoord A dus.

☞ **Opdracht 5 – Wie is beschermt het slachtoffer?**

Wie van de vier volgende personen beschermt het slachtoffer?

- A. Meg
- B. Mary
- C. Robin
- D. Muss

Dat kom je te weten als je volgende opdrachtjes oplost:

- Welk getal brengt ongeluk? De letter die op die plaats in het alfabet staat is de eerste letter van de naam van wie we zoeken. (*Oplossing: 13 is een ongeluksgetal. De dertiende letter in het alfabet is de letter ‘M’.*)
- De tweede letter van de naam die we zoeken komt voor in het woord ‘neus’.
(*Oplossing: De oplossing is uiteindelijk ‘E’, dat weten ze pas als ze de laatste vraag hebben opgelost.*)
- Als je de volgende rekensom oplost, dan weet je hoeveel letters de naam telt:
 $54 : 9 \times 3$ (*Oplossing: 3*)

Oplossing: De beschermengel heet Meg.

⇒ **Korte inhoud in vijf stukken**

1.

Frederick Kenneth Bower is een vreselijk rijke, maar ook hoogst onsympathieke jongen van twaalf. Nadat zijn ouders omkwamen, erfde hij hun hele fortuin: bergen geld en een kast van een villa. Als Frederick zich op een dag alweer verveelt, ontdekt hij bij toeval een geheime kamer. Daar vindt hij een houten kistje dat een aantal brieven en krantenartikels bevat. Die vondst is het begin van een nachtmerrie voor de verwende knaap. Samen met zijn persoonlijke chauffeur Gervaise smeedt hij een smerig plan.

2.

Robin West is een pientere krantenjongen. Hij werd als baby achtergelaten in het moederhuis, en door de verstrooide mevrouw West geadopteerd. Met zijn zus Mary is hij beste maatjes. Op een dag ontvangt Robin een doos dure bonbons per post. Op een briefje staat dat hij die gewonnen heeft met een prijsvraag. Hoewel hij zin heeft om minstens drie bonbons tegelijk in zijn mond te stoppen, twijfelt Robin. Hij heeft immers nooit deelgenomen aan een prijsvraag. De volgende nacht worden de bonbons door de inbrekers gestolen.

3.

Spinn en Muss zijn twee goed betaalde huurmoordenaars, die van Frederick de opdracht hebben gekregen om Robin West een kopje kleiner te maken. Hun eerste poging is mislukt. Ze beramen al snel een tweede plan dat ook mislukt. Robin beseft nu wel dat iemand het op hem gemunt heeft en slaat samen met Mary op de vlucht. Frederick laat Robin seinen als ‘een gevaarlijk misdadiger’, en het hele land staat in rep en roer om de jongen op te sporen. Op het ogenblik dat Robin en Mary geen kant meer opkunnen, worden ze opgepikt door een vrouw op een motor. Zij verklaart Robin een geheim waardoor duidelijk wordt waarom Frederick Robin dood wil.

4.

Nu Robin het geheim weet, moet hij bewijsmateriaal zien te verzamelen. Daarmee kan hij de waarheid aantonen. De speurtocht van Robin en Mary wordt echter nog bemoeilijkt, want de twee huurmoordenaars ontvoeren Mary. Gelukkig kan Robin Mary bevrijden met een list. Om de villa van Frederick binnen te dringen, gaat Robin er aan het werk als liftjongen. Zo gaat hij op ontdekking en komt hij te weten in welke kamer de belangrijke documenten liggen.

5.

Wanneer Robin denkt dat de documenten in handbereik zijn, stuit hij op een probleem: hij heeft een wachtwoord nodig om de brandkast te openen. Als hij het wachtwoord van negen letters niet binnen de vijf minuten ingeeft, ontploft het hele gebouw. Gelukkig weet Mary raad: Frederick koos waarschijnlijk het woord waar hij het meest van hield. Zo onthoud je je wachtwoord zeker. Als je de letters van zijn eigen voornaam telt, weet je al snel wat de code is om de brandkast te kraken. Robin vindt de waardevolle papieren, en keert samen met zijn zus naar huis.

⇒ *Vijf fragmenten*

1. *De geheime kamer*

Het eerste fragment begint met ‘Nu zat hij in de werkkamer van zijn vader’ (p.15) en eindigt met ‘De twee andere papieren waren een certificaat...’ (p.18).

2. *Robin West*

Het tweede fragment begint met ‘Robin deed wat zijn moeder hem vroeg’ (p. 33) en eindigt met ‘Terwijl mevrouw West boven rustig lag te slapen, deed hij beneden zijn werk en hij sloeg daarbij geen kast en geen lade over’ (p. 35).

3. *Een tweede aanslag*

Het derde fragment begint met ‘Op de kruising van de hoofdweg met de straat’ (p. 44) en eindigt met ‘Precies op dat moment spatte de auto in rook en vlammen uit elkaar’ (p. 47).

4. *Geen goede ruil*

Het vierde fragment begint met ‘Robin en Mary moesten Meg precies vertellen wat er de laatste week gebeurd was’ (p. 77) en eindigt met ‘Op de een of andere manier is die zogenaamde Frederick het verhaal over de verwisselde baby’s te weten gekomen’ (p. 80).

5. *Daar ga je, Frederick K. Bower*

Het vijfde fragment begint met ‘Op het beeldscherm stond 2:13’ (p. 145) en eindigt met ‘Het belangrijkste document hadden ze tot het laatst bewaard’ (p.149).

Na elk voorgelezen fragment hou je een praatronde:

- Wat vond je mooi en waarom?
- Wat vond je niet mooi en waarom?
- Wat zou je anders hebben gedaan mocht je schrijver zijn geweest?

Nederlands – 3 Lezen – 3.1 – 3.6

En verder

— *Gezocht!*

In het politiekantoor van Commissaris Cramp zijn de muren bedekt met foto's van de meest gezochte misdadigers. Maak ook zo'n wand in de klas. Maak van iedereen een portret in profiel.

Geef instructies:

- Werk per twee.
- Hang een groot blad zwart papier aan de muur ter hoogte van je hoofd.
- Ga op er op een kleine afstand van staan, je staat met de zijkant van je gezicht naar het blad gekeerd. Hoe dicht je staat, hoe scherper je profiel zal zijn.
- Schijn met een fel licht op je gezicht.
- Laat je gezichtsonttrek overtrekken.
- Knip je silhouet uit en kleef het op een groot wit blad.

Hang alle portretten uit: 'Gezocht!'. En nu maar raden wie wie is!

Muzische vorming – 1 Beeld – 1.4 – 1.5 – 1.6

LESTIP

3

Het geheim van de keel van de nachtegaal

Peter Verhelst en Carll Cneut (ill.)

De Eenhoorn, 2008

OVER HET BOEK

Lang geleden droomde de Chinese keizer van een tuin: een tuin vol avontuur en mysterie, de mooiste tuin ooit, de Tuin der Tuinen. Enkel de meest oogverblindende bloemen en bomen mogen er groeien. Wanneer de Keizer een nachtegaal en zijn wonderschone gezang ontdekt, is het voor hem duidelijk: deze vogel hoort thuis in de Tuin der Tuinen. Heel China is ontroerd door het lied van de nachtegaal. De Keizer wil kost wat kost ontdekken hoe de vogel zulke prachtige klanken kan voortbrengen. Maar kan hij zijn wil zomaar aan alles en iedereen opleggen?

Peter Verhelst vertelt in dit boek een sprookje van Hans Christian Andersen dat al bijna tweehonderd jaar oud is, maar nog niets van zijn pracht en kracht heeft verloren. Carll Cneut maakte er wonderlijke beelden bij, van kleurrijke bloemencomposities en geraffineerde gewaden van de keizerlijke hofhouding tot mysterieuze schaduwtaferelen. Luxueus uitgegeven met goud op snee!

AAN DE SLAG

Aanzet

— *Taal*

Dit boek is als een geschenk dat je uit een gouden koffertje haalt. Een belangrijk persoon – bijvoorbeeld het schoolhoofd – brengt het mee in een mooi kistje waarin je ook een Chinees voorwerp of kledingstuk legt. Dat prikkelt de nieuwsgierigheid vast. Iemand haalt het boek uit, de hele klas kan nu het boek – met goud op snee! – bewonderen.

Dit prachtboek leent zich goed tot voorlezen. De kinderen zetten zich in een cirkel rond jou, iedereen moet de prenten goed kunnen zien. Zorg voor een rustige vertelsfeer zodat er niets van de schrijfstijl verloren gaat.

Hou een korte nabespreking:

- Wat vond je mooi? Waarom?
- Wat vond je niet mooi? Waarom?
- Wat vond je moeilijk? Waarom?

Laat hen hun antwoord goed beargumenteren.

Als de prachtige schrijfstijl van Peter Verhelst niet spontaan ter sprake komt, vestig je de aandacht er zelf op. Herneem het fragment op pagina 17 dat getuigt van een poëtische en prachtige woordkeuze ('Hij lachte en zijn lach rinkelde tot aan de grenzen van het land'):

- Valt er je iets op in deze zinnen?
- Praat jij ook zo tegen je vrienden?
- Helpen de zinnen je om het verhaal voor je ogen te zien?
- Wat maakt deze zinnen speciaal?

Voor dit boek kreeg Peter Verhelst de Gouden Griffel. Kijk naar het filmpje van de prijsuitreiking op YouTube (zie: bibliografie, ‘Peter Verhelst win Gouden Griffel’).

Nederlands – 2 Spreken – 2.5

Nederlands – 5 Strategieën – 5.2 – 5.3

Nederlands – 6 Taalbeschouwing – 6.1

— *Illustraties*

Laat je leerlingen een waardeoordeel uitspreken over de illustraties. Wees niet tevreden met ‘mooi’ of ‘niet mooi’, vraag naar gevoelens die de illustraties opwekken.

- Hebben je al gelijkaardige prentenboeken gelezen?
- Doen de illustraties je aan bepaalde kunstenaars denken?
- Heb je de bijna onzichtbare nachtegaal ontdekt? (*De nachtegaal verstoopt zich op pagina 36*)

Wijs hen op de vele details in de illustraties (bijvoorbeeld de kleurrijke kostuums), mochten ze die zelf niet opmerken.

Hang ‘De goochelaar’ van schilder Hiëronymus Bosch (Jeroen Bosch) aan bord. De leerlingen vergelijken de figuren op het schilderij met de figuren in *Het geheim van de keel van de nachtegaal*. Wellicht valt het hen op dat Carll Cneut zijn figuurtjes ‘Bosch-achtige’ koppen gaf. Breng naast meer werk van Bosch, ook Japanse en Chinese prenten naar de klas. Kijk en vergelijk, bespreek details, kleurgebruik en compositie.

Muzische vorming – 1 Beeld – 1.1 – 1.3

Muzische vorming – 6 Attitudes – 6.2

Nederlands – 5 Strategieën – 5.3

Verwerkingsactiviteiten

— *Verdriet en troost*

Lees het fragment op pagina 39 opnieuw voor. In dat fragment staat ‘verdriet’ centraal. Plaats nu vooraan in de klas twee dozen: een ‘verdrietdoos’ en een ‘remediedoos’. In de verdrietdoos steken ze hun antwoorden op volgende vragen – ze schrijven ze kort neer op strookjes papier:

- Wat is verdriet?
- Hoe ga je ermee om?
- Heb je al eens iets meegemaakt wat je verdrietig maakt?
- Aan welke kleur denk je als je verdrietig bent? Kleur je papierstrookje in die kleur voor je het in de ‘verdrietdoos’ steekt.

In de ‘remediedoos’ komen de antwoorden op deze vragen:

- Wat troost je als je verdrietig bent?
- Hoe troost je iemand die verdriet heeft?
- Aan welke kleur denk je bij het woord ‘troost’? Kleur je papierstrookje in die kleur voor je het in de ‘remediedoos’ steekt.

Interessant wordt het als je enkele briefjes uit de dozen haalt en voorleest. Stemmen ze in met het antwoord?

Sociale vaardigheden – 1 Relatiewijzen – 1.3

Nederlands – 4 Schrijven – 4.5

Nederlands – 2 Spreken – 2.1

— *Meer emoties*

Bouw verder op het voorgaande gesprek over ‘verdriet’:

- Wat gebeurt er met de inwoners van China als de keizer verdrietig is? (*Ze worden ook verdrietig.*)
- Wat gebeurt er met de inwoners van China als de keizer blij is? (*Ze worden ook blij.*)
- Hoe komt dat? (*Ze nemen de gevoelens van de keizer over.*)
- Kan je nog andere emoties opsommen?

Hang afbeeldingen (emoticons of woordkaarten kunnen ook) van verschillende gevoelens (minstens zes: blij, verdrietig, boos, bang, verlegen, verbaasd, eventueel ook: verliefd, woedend) aan het bord. Duid jij een afbeelding aan, moeten de leerlingen de emotie met hun mimiek uitbeelden. In het begin geef je hen veel tijd, later kan je sneller van de ene emotie naar de andere gaan.

Daarna werken ze in duo’s. De ene leerling speelt een emotie, de andere raadt welke. Tot slot roep je een leerling vooraan: hij of zij is de keizer van China en beeldt een emotie uit. De rest van de klas neemt het gevoel zo snel mogelijk over.

Muzische vorming – 3 Drama – 3.5

En verder

— *Pak voor de keizer*

Bestudeer samen de prenten pagina 16, 18 en 33, en bespreek de klederdracht van de keizer en zijn bedienden:

- Hebben ze allemaal hetzelfde aan?
- Bestaat hun pak uit één geheel?
- Heeft hun pak slechts één kleur?
- Wat kan je zeggen van de stoffen waarvan de kledij gemaakt is?

Laat de leerlingen restjes cadeaupapier of behangpapier met een motiefje meebrengen. Ze ontwerpen nu zelf een pak voor de keizer, alleen of per twee. Werken ze per twee, dan wordt het een pak op groot formaat.

Richtlijnen bij het ontwerpen zijn:

- Je pak moet uit meerdere stukken bestaan.
- Je pak moet verschillende motieven met elkaar combineren.
- Zorg voor een mooi kleurspel.
- Let op de schoenen.
- Denk aan details!

Het pak kleven ze op een gekleurde achtergrond, die de kinderen zelf creëren. Met een zelf gekozen kleur waskrijt kleuren ze een blad papier grof in. Met een andere tint ecoline of waterverf overschilderen ze het hele blad. Geef de werkjes een mooie plaats in je klas.

Muzische vorming – 1 Beeld – 1.4 – 1.5 – 1.6

— *Nachtegal in het bos*

Bestudeer samen de prent op pagina’s 36 en 37 en bespreek de opbouw van het bos:

- Zien alle bomen er hetzelfde uit?
- Zijn alle takken even dik?
- Waar groeien de dikste takken?
- Waar groeien de dunste takken?
- Hebben de bomen bladeren?

De kinderen zoeken zelf een bos. Werk op groot formaat. Je kan de klas opdelen in kleine groepen. Eerst schilderen ze een achtergrond met waterverf of ecoline. Gebruiken ze waterverf, dan mogen ze niet te veel water gebruiken, zodat de kleuren niet te flets worden. Ze experimenteren met de kleuren en de overgang van de verschillende kleuren.

Als de achtergrond droog is, brengen de kinderen de bomen met Oost-Indische inkt aan. De dikke takken schilderen ze met een penseel, de fijne takjes met een pen of een satéstokje. Het bos moet er dichtbegroeid uitzien. Tot slot verstoppen ze een kleine, onopvallende nachtegaal tussen de takken.

Muzische vorming – 1 Beeld – 1.4 – 1.5 – 1.6

— *Schimmenspel*

Bekijk de illustraties op pagina's 30-31, 43 en 49 nog eens opnieuw, en bespreek ze:

- Wat hebben de prenten allemaal gemeen?
- Waaraan doen ze je denken?

De prenten zijn een uitstekend opstapje naar een schimmenspel.

Overloop samen met je leerlingen de inhoud van het gelezen verhaal nog eens in grote lijnen en verdeel het in verschillende scènes. Per twee kiezen ze een scène uit die ze met een schimmenspel zullen uitbeelden. Als intro laat je het YouTube-filmpje over schimmenspel zien dat Ben Vanmeenen postte (zie: bibliografie).

Span vooraan in de klas een wit laken, waarachter je een felle lamp plaatst. Vervolgens draai je een tafel met het tafelblad naar het laken toegekeerd. Hierachter nemen de artiesten tijdens het schimmenspel plaats.

De groepjes bepalen welke personages aan bod komen in de scène en hoe het decor er uitziet.

Zijn ze inventief, kunnen ze bewegende decorelementen maken: een huisje waarvan de deuren en ramen open en dicht gaan (door middel van een stokje of een reepje karton) bijvoorbeeld.

Buiten het decor moet wel nog genoeg ruimte zijn om de gekozen scène te spelen met de personages. Ook die maken ze van karton. Ze kleven ze op een lange stok, zodat ze tijdens het spelen geen last hebben van de schaduw van hun hand.

Om de beurt krijgen de kinderen tijd om de gekozen scène te repeteren. Je laat hen verschillende muziekstukjes horen die ze als achtergrondmuziek kunnen gebruiken. Maak samen met je klas een keuze. Voorzie een toonmoment waarbij de verschillende groepjes, rekening houdend met de chronologie van het verhaal, hun schimmenspel spelen. Succes verzekerd!

Muzische vorming – 1 Beeld – 1.4

Muzische vorming – 2 Muziek – 2.2

Muzische vorming – 3 Drama – 3.3

BIBLIOGRAFIE

Websites

www.peterselie.nl/files/Schimmenspel%20spelen%20met%20peuters%20en%20kleuters.pdf

www.schimmenspel.nl/lessen_ouderbouw.htm

www.youtube.com/watch?v=doHA6ngwzko

→ filmpje 'Peter Verhelst wint Gouden Griffel'

www.youtube.com/watch?v=E8YgXUKhg4A

→ filmpje 'Schimmenspel Ben Vanmeenen'

LESTIP

4

Het verhaal van de olifant en de goochelaar, of Hoe Peter zijn zusje terugvond

Kate DiCamillo en Tanaka Yoko (ill.)

Querido, 2009

OVER HET BOEK

Peter is een kleine jongen wiens ouders gestorven zijn. Ook zijn zusje Adèle is dood. Althans, dat is wat Vilna Lutz, zijn voogd en een krankzinnige oorlogsveteraan, hem wijsmaakt. Op een dag ontmoet hij een waarzegster die hem vertelt dat zijn zusje nog leeft. Hij kan haar vinden door de olifant te volgen. Peter weet niet wie hij geloven moet, maar diezelfde avond nog laat een goochelaar een olifant door het dak van het theater vallen. Het is het begin van de moeilijke zoektocht naar zijn zus.

Dit is een sfeervol, magisch boek vol wonderbaarlijke gebeurtenissen, dat leest als één grote droom.

AAN DE SLAG

Aanzet

Zet dit boek en *De wonderbaarlijke reis van Edward Tulane* vooraan: ze zijn allebei van dezelfde auteur. Bespreek de desolate, surrealistische sfeer van de covers:

- Wat valt je op?
- Zijn er gelijkenissen tussen de covers?
- Welk gevoel krijg je bij de covers?
- Welke cover spreekt je het meeste aan en waarom?
- Welk verhaal schuilt er volgens jou achter de covers?

Over *Het verhaal van de olifant en de goochelaar* stel je volgende vragen:

- Wat zie je? (*een olifant, een goochelaar, publiek en een circusgordijn*)
- Welke kleuren zie je in de prent? (*verschillende tinten blauw en een beetje rood*)
- Welke sfeer roept dit bij je op?
- Waarom zou de tekenaar slechts één dame in het rood gekleurd hebben?

Schets het begin van het verhaal en lees dan pagina 10 voor. In dit fragment krijgt Peter de kans om één enkele vraag te stellen aan de waarzegster. Hij vraagt haar hoe hij zijn zusje kan terugvinden:

- Stel dat jij naar een waarzegster mag gaan en slechts één vraag mag stellen, welke zou dat zijn?

Geef hen de kans om hier even over na te denken en om de vraag op te schrijven. Kinderen die willen, verwoorden hun vraag hardop en zeggen waarom ze precies die vraag zouden stellen.

Nederlands – 2 Spreken – 2.7

Verwerkingsactiviteiten

De kinderen krijgen de gelegenheid om het boek volledig en zelfstandig te lezen. Door regelmatig zelf fragmenten voor te lezen en er rond te werken, hou je de motivatie levendig.

— *Schrijfofdracht*

Lees volgende fragmenten voor:

- ‘Hij ging liggen en voelde weer hoe zijn zusje in zijn armen lag. Ja, dacht hij. Ze huilde. Ik hield haar vast. Ik zei tegen mijn moeder dat ik altijd goed op haar zou passen. Zo ging het. Ik weet het zeker.’ (p. 48).
- ‘Al dat licht; en hier stond Adèle voor hem, warm en veilig en geliefd. Het was uiteindelijk toch zo geworden zoals hij zijn moeder ooit beloofd had.’ (p. 129).

Peter heeft zijn moeder beloofd dat hij altijd voor zijn zusje zou zorgen: benadruk dat in de bespreking van de fragmenten. Daarna hang je de prent van pagina 128 vergroot op bord. Die prent geeft een mooi beeld van de goede afloop. Elk kind krijgt een kopie van de prent met lijntjes op de achterkant. Je laat de kinderen een brief schrijven vanuit Peters standpunt naar zijn mama waarin hij de goede afloop beschrijft. Ze kunnen de prent als hulpmiddel gebruiken.

Nederlands – 4 Schrijven – 4.3

— *Stellingenspel*

Maak in je klas drie velden: akkoord – geen mening – niet akkoord

Lees de onderstaande stellingen voor. De kinderen gaan per stelling in het vak van hun keuze staan. Je overloopt bij elke stelling de mening van enkele kinderen. De andere kinderen mogen reageren zodat eventueel een discussie kan ontstaan.

Als de leerlingen allemaal dezelfde mening hebben bij een bepaalde stelling kan je hen zelf wijzen op de andere kant van de zaak om een meer diepgaande discussie op gang te brengen.

Stellingen:

- Vilna Lutz is een goede pleegvader voor Peter.
- De goochelaar verdient het om in de gevangenis te zitten.
- Peter kan een trouwe en onverschrokken soldaat worden.
- Gravin Quintet heeft de olifant uit gevangenschap bevrijd door hem in huis te nemen.

Nederlands – 2 Spreken – 2.9 – 2.10

— *Schilderij*

Je laat het vijfde hoofdstuk (p. 40 tot en met 44) door enkele kinderen voorlezen. Daaruit blijkt dat ook de olifant gevoelens heeft en zich eenzaam en verlaten voelt. Toon ook de prent op pagina 45.

De kinderen maken een schilderij dat bij het fragment past:

- Welke kleuren zou je kunnen gebruiken om het gevoel van de olifant weer te geven? (*kille, koude of donkere kleuren zoals blauw, grijs...*)
- Welke elementen zou je in de achtergrond kunnen verwerken? (*de balzaal, de olifantenpoort...*)

Werk op een groot formaat, liefst A3, en gebruik waterverf of aquarelverf.

Muzische vorming – 1 Beeld – 1.6

— *Spreuken*

Deel kopieën van het achttiende hoofdstuk (p. 119 tot en met 126) uit en laat hen in stilte lezen:

- Wist de goochelaar met zekerheid dat de spreuk zou werken?
- Wie is de enige die de olifant ziet verdwijnen en hoe komt dit? (*Peter, al de rest is afgeleid door Venus met haar indrukwekkende gloed*).
- Waar zou de olifant naartoe zijn?
- Wat bedoelt de schrijfster met deze zin: ‘*Toen hij verdwenen was, voelde madame LaVaughn hoe een groot gewicht plotseling zijn vleugels uitsloeg en van haar wegvloog.*’

Je laat de kinderen de spreuk verzinnen die de goochelaar gebruikt om de olifant tevoorschijn te toveren. Daarna schrijven ze van hun verzonden spreuk elk woord achterstevoren en helemaal van achteren naar voren om de olifant terug weg te toveren. Je kan hen die spreuken vooraan laten brengen, eventueel in verkleedkleden.

Muzische vorming – 3 Drama – 3.7

Nederlands – 4 Schrijven – 4.8

En verder

— *Dromenvanger*

De kinderen lezen om de beurt een alinea uit het zesde hoofdstuk (p. 46-51) hardop voor.

Dat hoofdstuk gaat over de dromen van Peter en Adèle.

Je laat de kinderen een dromenvanger maken waarin verschillende aspecten uit de dromen van Peter en Adèle verwerkt moeten worden, bijvoorbeeld: de olifant, de muis, de baby, de tarwehalm...

Laat de voorwerpen uit het boek als miniatuurtjes op karton tekenen en uitknippen. Hang de voorwerpen aan touwtjes onderaan de dromenvanger. De dromenvanger maak je met:

- een ronde ring ter grootte van een cd
- wol- of katoendraad
- lijm en een schaar
- pluimpjes
- kralen

Muzische vorming – 1 Beeld – 1.5

Muzische vorming – 6 Attitudes – 6.4

LESTIP

5

Operatie Bernie Buiten

Hilde Vandermeeren en Lotte Leyssens (ill.)

Davidfonds/Infodok, 2009

OVER HET BOEK

Cath is een meisje van acht jaar. Haar vader heeft ze nooit gekend. Haar moeder heeft af en toe een nieuwe vriend, maar dat loopt telkens fout af. Haar nieuwe aanwinst heet Bernie. Hij werkt in een carnavalswinkel en probeert er het beste van te maken. Maar Cath heeft geen nood aan alweer een nieuwe papa. Ze bedenkt een meesterlijk plan: Operatie Bernie Buiten.

Hilde Vandermeeren schrijft op grappige en ontroerende wijze over afscheid en liefde. Ook actuele thema's zoals nieuwe samengestelde gezinnen en de bijbehorende strubbelingen komen aan bod.

AAN DE SLAG

Aanzet

Toon de cover van het boek:

- Wat merk je als je naar de gelaatsuitdrukkingen van mama, Bernie en Cath kijkt? (*Cath kijkt boos, mama en Bernie kijken blij en verliefd.*)
- Waarom kijkt Cath boos, denk je?
- Als je de titel bekijkt, hoe denk je dan dat het verhaal zal verlopen?

Toon de prent op pagina 13:

- Wat gebeurt er? (*Bernie zakt door de stoel.*)
- Hoe reageren de verschillende personages op deze situatie? (*Mama kijkt verbaasd, Bernie kijkt verschrikt en Cath giert van het lachen.*)
- Wat heeft de prent volgens jou met de titel van het boek te maken?

Ga naar de website van de auteur: www.hildevandermeeren.be. Klik door naar 'Boeken en recensies'. Herkennen ze een ander boek van haar? Hebben ze al een boek van haar gelezen?

Na deze inleiding laat je hen het boek lezen.

Verwerkingsactiviteiten

— *Uitspraken*

Je hangt van elk personage een prent of de naam op bord. Onderstaande uitspraken schrijf je op strookjes die je door elkaar op het bord hangt. De kinderen plaatsen de uitspraken bij het juiste personage, verklaren hun oplossing en situeren de uitspraak in het verhaal:

- 'Volgens de dierenarts valt er niet veel aan te doen, het hoort allemaal bij het ouder worden' (p. 28). (Bernie)
- 'Jihah! Daar komt de Schrik van de Prairie!' (p. 17) (Cath)
- 'Ze blijft beter thuis. Er zijn goede opvangmogelijkheden.' (p. 34) (Bernie)

- ‘Ze heeft al een tijdje geen zin meer, alsof ze weet dat de zee nu sterker is dan zij.’ (p. 30) (*Bernie*)
- ‘Waarom gooi je dat mooie schrift zomaar weg?’ (p. 62) (*mama*)
- ‘Wat een leuke kerel, die man van de carnavalswinkel.’ (p. 6) (*mama*)
- ‘Ik heb het echt niet z-zo bedoeld...’ (p. 49) (*Cath*)
- ‘Die stoel is ingenomen, de buurvrouw komt straks.’ (p. 12) (*Cath*)
- ‘We willen helemaal niet uit elkaar gaan.’ (p.48) (*mama*)

Nederlands – 3 Lezen – 3.5

— ***Kast vol verdriet (p. 36-38)***

Lees het fragment met de kinderen. De vragen over het fragment koppel je aan de leefwereld van de kinderen:

- Waarom begint Cath te huilen als de juf zegt dat ze haar vader ook mag tekenen? (*Cath weet niet hoe ze hem moet tekenen omdat ze niet weet hoe hij eruit ziet.*)
- Hoe komt het dat er geen enkele foto van papa is? (*Papa liet mama in de steek voor Cath geboren werd. Mama heeft toen al zijn foto’s verscheurd.*)
- Waarom vindt Cath het erg dat Bernie en mama samen op de knuffelbank zitten? (*Voor Bernie er was, zaten mama en Cath daar altijd en nu moet Cath in de driezit gaan zitten.*)
- Wat is de verdrietkast? (*In deze kast kruipt Cath wanneer ze verdrietig is: met Vaderdag, toen de Wrat weer akelig deed en nu omdat ze zich het vijfde wiel aan de wagen voelt.*)
- Hebben jullie ook een plek waar je naartoe gaat als je verdriet hebt en niemand je mag zien?
- Wanneer was je laatst nog eens heel verdrietig?
- Waarom was je onlangs heel kwaad op je mama of papa? Was dat terecht?

Nederlands – 3 Lezen – 3.3

Nederlands – 1 Luisteren – 1.9

— ***Hondentaal***

Je leest dit fragment voor (p.57-58):

Bernie zegt dat Isabelle weet dat wij er zijn. En dat ze naar onze stemmen luistert. ‘Begrijpt ze ook wat we zeggen?’ vraag ik. ‘Sommige mensen beweren van niet, maar ik heb altijd geloofd van wel’, zegt Bernie. De lasagne staat in de oven. Hij ruikt lekker. ‘Het is zo klaar’, zeg ik tegen Isabelle. Ze slaapt en ze komt haar mand niet meer uit. Ook niet om te eten of om te drinken. Bernie doet de vaat. ‘Ik vind Bernie leuk, Isabelle. En ik zal mijn best doen. Voor mama, voor Bernie en voor jou.’ Isabelle opent even haar ogen. En ik weet zeker dat ze het begrepen heeft.

Je situeert dit fragment samen met de kinderen in het verhaal.

Stel dat hond Isabelle zou kunnen spreken: wat zou ze antwoorden om te laten merken dat ze het inderdaad begrepen heeft? De kinderen schrijven het antwoord in ‘mensentaal’ op. Daarna vraag je welke geluiden een hond maakt, je schrijft ze op het bord, bijvoorbeeld: ‘woef’, ‘waf’, ‘blaf’, ‘bwarf’, ‘grrrr’... Ze geven hun tekst nu aan hun buur. Die zet hem om in hondentaal, met hoofdletters en leestekens.

Vraag hen op voorhand om een knuffeldier, liefst een hondje, mee te brengen. Welke stem zou hun knuffelhond hebben (een lage, luide, trage stem voor een grote hond; kleine hondjes piepen,

keffen en hebben een hoger stemmetje)? Bespreek de knuffeldieren en bijpassende stemmen. Daarna brengen ze per twee de hondentekst en bijpassende vertaling, met de gepaste stem!

Nederlands – 4 Schrijven – 4.7 – 4.8

Muzische vorming – 3 Drama – 3.6

— *Dit is Isabelle (p. 24)*

De tekening die je op deze pagina vindt, is een tekening die Cath maakt van Isabelle. Ze weet dan nog niet dat Isabelle eigenlijk een hond is en geen meisje. Je hangt deze prent vergroot aan bord. Je laat de kinderen nu twee tekeningen van Bernie maken. Benadruk hierbij dat ze deze tekeningen maken vanuit het standpunt van Cath. De eerste tekening hoort bij het fragment waar Cath denkt dat ze niet mee mag naar Italië (p. 34-35). De tweede tekening hoort bij het fragment waar ze het ‘Bernie Buiten Schrif’ in het vuur gegooid heeft en Cath terug vertrouwen heeft in Bernie (p. 60-62).

Muzische vorming – 1 Beeld – 1.6

En verder

— *Stamboom*

Cath krijgt op school les over de stamboom: ‘Een stamboom laat zien waar je vandaan komt’, zei juf. ‘Je zet de namen van je overgrootouders en je grootouders als takjes naast en onder elkaar. Zowel van moederskant als van vaderskant.’ (p. 36)

Haar stamboom invullen, is voor Cath een emotionele opdracht omdat ze haar echte papa niet kent. Je geeft de kinderen een lege stamboom om in te vullen. Je kan ze ook op voorhand foto’s van hun familieleden laten meebrengen.

Let op, ook in de realiteit kan dit een emotionele opdracht zijn.

Wereldoriëntatie – 5 Tijd – 5.6

— *Troost*

Herlees met de kinderen het fragment *De laatste lasagne* (p. 57-59), of vat het in je eigen woorden samen. Laat de kinderen een tekst, gedicht of gebedje schrijven over een overleden huisdier of familielid. Als ze niemand weten, schrijven ze een troostende tekst. Je kan deze activiteit doen als er een kind recent in aanraking is gekomen met een sterfgeval.

LESTIP

6 *Rico, Oscar en de spookschaduwen* Andreas Steinhöfel en Peter Schössow (ill.) Davidsfonds/Infodok, 2010

OVER HET BOEK

‘Diepbegaafd’ is Rico Doretti. Alles duurt altijd iets langer bij hem, hij raakt snel de draad kwijt en verdwaalt overal. Op een dag ontmoet hij Oscar. Die is wel heel erg slim, maar ook vreselijk bang. Wanneer Oscar wordt ontvoerd, gaat Rico dapper en nieuwsgierig in zijn eentje op onderzoek uit. Maar om Oscar te redden, moet hij de spookschaduwen trotseren. Een verhaal over vriendschap, vooroordelen en grenzen verleggen.

AAN DE SLAG

Aanzet

— *Cover*

Bekijk samen de cover:

- Wie is volgens jou Rico en wie is Oscar?
- Zouden deze twee vrienden zijn?
- Waarom denk je dat?
- Welke voorwerpen merk je op? (*de jojo, de helm, het vliegtuigje op Oscars hemd*)
- Wat zijn volgens jou spookschaduwen?
- Ben jij vaak bang in het donker?
- Zag jij in de schemering ook al eens schaduwen waarvan je niet wist waar ze vandaan kwamen?

— *Inktspookschaduwen*

Dek de banken af met krantenpapier. Geef de kinderen een A4-tekenblad en per twee één open inktpatroon. Je laat de kinderen een vlek maken door de vulling op het blad leeg te duwen. Tijdens het duwen, tekenen ze al de vorm van hun monstertje. Als de inkt droog is, laat je de kinderen met een rode stift details bijtekenen als klauwen, ogen en tanden.

Muzische vorming – 1 Beeld – 1.6

De kinderen lezen het boek nu zelfstandig.

Verwerkingactiviteiten

— *Rollenspel*

Je laat de kinderen de namen van de personages opsommen. Zet de namen op het bord. Laat de kinderen kenmerken en eigenschappen geven die bij de personages horen:

- Rico is een diepbegaafde, nieuwsgierige jongen die graag bij zijn burens binnenkijkt. Hij houdt van detectivefilms.
- Bert is een vlotte, jonge student die samenwoont met Jule en Massoud.

- Mevrouw Darling is een aangename, oudere vrouw waar Rico elke zaterdagavond een film gaat kijken en smullertjes eet. Ze is als een tweede moeder voor Rico.
- Kiesling is een smaakvolle maar norske man die niet van vrouwen houdt.
- Westbühl is een knappe, vriendelijke politieagent die een oogje heeft op Rico's moeder. Hij woont nog maar net in het flatgebouw. Rico wil graag dat zijn mama trouwt met Westbühl.
- Fitzke is een onbeschofte, oude, eenzame man. Hij is altijd kortaf en slechtgeluimd.
- Marrak lijkt een aardige jongeman, zegt vriendelijke 'goeiedag', maar af en toe kan hij het niet laten om Rico een beetje te pesten. Hij gaat vaak met zijn zak vol vuile was naar zijn vriendin. Hij heeft zijn eigen beveiligingsbedrijfje en beent steeds het gebouw in en uit met een enorme sleutelbos.

Je verdeelt de klas in twee of drie groepen. In elke groep geef je ieder kind een personage uit het flatgebouw – ze houden geheim welk personage dat is. Heb je veel kinderen in de klas, dan kan je de dronken conciërge Mommsen en Rico's moeder ook bij het rollenspel betrekken.

Je geeft 'Rico' de opdracht om met een voorwerp naar keuze één voor één bij de burens langs te gaan. De voorwerpen mogen los staan van het verhaal. De nieuwsgierige Rico wil te weten komen van wie dit voorwerp is. Je benadrukt dat de kinderen zich moeten inleven in hun rol en dat ze moeten reageren zoals het personage dat zou doen. De kinderen mogen niet zeggen welke rol ze gekregen hebben.

Zorg dat elk groepje een plaats heeft om enkele improvisaties uit te proberen in ongeveer een kwartier oefentijd. Daarna brengt elk groepje hun toneeltje voor de volledige klasgroep. De kinderen van de andere groepjes moeten na elk toneel raden wie welk personage was:

- Waarom denk je dat?
- Werden de kenmerken van het personage duidelijk uitgespeeld in het rollenspel?

Muzische vorming – 3 Drama – 3.6

Muzische vorming – 6 Attitudes – 6.4

— *Maquette*

De kinderen brengen een schoendoos mee naar school. In groepjes zullen ze nu samen Rico's flatgebouw nabouwen: voor elke flat van een personage gebruiken ze één schoendoos. Toon de prent op pagina 3 en bespreek hoe de flats van de personages eruit zien. In die van Fitzke kan een grote stenenverzameling liggen, die van Westbühl is volledig wit geschilderd op het kleurrijke plafond na, Marraks flat is een rommeltje...

Daarna gaan ze aan de slag: ze richten de schoendozen in en versieren ze met voorwerpen of meubels die bij de personages van het boek passen.

Laat de kinderen de flats inrichten en versieren met voorwerpen of meubels die bij de personages van het boek passen. Als ze alle schoendozen nadien op elkaar stapelen krijgen ze een maquette van Rico's flatgebouw als resultaat.

Muzische vorming – 1 Beeld – 1.4 – 1.6

— *Kringgesprek*

Ga dieper in op het personage van Rico:

- Hoe komt het dat Rico zo geïnteresseerd is in de flats van zijn medebewoners? Is hij gewoon nieuwsgierig of zit er meer achter?

- Waarin verschilt hij van Oscar?
- Welke specifieke eigenschappen heeft Rico nog?
- Rico zegt dat hij diepbegaafd is. Wat bedoelt hij daar eigenlijk mee?
- Rico gebruikt soms zelfverzonnen woorden en verklaringen. Kan je hier enkele voorbeelden van geven? (*vindnoedel, diepbegaafd...*)

— **Moeilijke woorden**

Je hangt of schrijft volgende fragmenten uit het boek op bord:

- Fragment 1 (p. 83):
EGOÏSME: als je alleen maar aan jezelf denkt. Het tegendeel bestaat ook. Dan denk je alleen maar aan anderen. Wie dat doet, is een heilige.
- Fragment 2 (p.147):
DISPLAY: een lichtding dat alle mogelijke dingen toont, bijvoorbeeld telefoonnummers of de prijs aan de kassa in de supermarkt of een filmtitel op de dvd-speler. Het is een grappig Engels woord en ik weet niet waarom iedereen het gebruikt. Je kan tenslotte evenzogoed lichtding zeggen.

Je bespreekt bovenstaande fragmenten met de kinderen: Rico legt moeilijke woorden op een eigen manier uit en vult aan het originele, eigen bedenkingen. Uit vier woorden ('achterhuis', 'noodnummer', 'kidnapper' en 'hoogbegaafd') kiezen ze één woord uit waar ze een soortgelijke verklaring voor schrijven. Alle verklaringen samen vormen een eigen zinnige versie van 'Rico's moeilijke woordenboek'. Ontwerp een passende cover.

Nederlands - 4 Schrijven - 4.2

En verder

— **In de krant**

Hang voorbeelden van goede, duidelijk gestructureerde krantenartikels aan bord. Je bespreekt met de kinderen de opbouw van zo'n krantenartikel (titel, inleiding, ondertitels, alinea's). Je laat de kinderen zelf een krantenartikel schrijven over de goede afloop Oscars kidnapping. Wanneer de kinderen klaar zijn, laat je ze een tekening maken die als foto dient bij het artikel.

Nederlands - 4 Schrijven - 4.4

Colofon

Jeugdboekenweek 2011

Thema: Geheim

Lestips

Redactie: Ingrid Antheunis, Hedwige Buys, **Leen Van Hal**, **Machteld Horemans**,
Stijn De Paepe, **Liesbeth Peeters**, **Geert Robberecht**, Marit Trioen en Veerle Verbruggen
Coördinatie en eindredactie: Stichting Lezen
Illustraties: Sebastiaan Van Doninck
Grafisch ontwerp: Kris Demey
ISBN 9789077178492

De lestips voor het vierde en vijfde leerjaar werden geschreven door **Leen van Hal**, **Machteld Horemans**,
Liesbeth Peeters en **Geert Robberecht**.

Leen Van Hal studeerde in 2005 af als leerkracht lager onderwijs. Geïnspireerd door een buitenlandse stage in Zuid-Afrika besloot ze om als vrijwilliger les te geven op een Engelse privéschool in het zuiden van India. Intussen werkt Leen al vijf jaar voor het Antwerpse Onze-Lieve-Vrouwecollege als leerkracht van het vierde leerjaar. Ze volgde heel wat muzische bijscholingen en heeft een voorliefde voor de jeugdliteratuur van Toon Tellegen, Joke Van Leeuwen en Gerda Dendooven.

Machteld Horemans werkt als GOK-leerkracht in het Antwerpse Onze-Lieve-Vrouwecollege. Ze coördineert daar een leesbevorderingsproject dat leerlingen liever leert lezen door een klasdoorbrekende en gedifferentieerde aanpak. Verder begeleidt ze de leesrondes van de Kinder-en Jeugdjury, promoot ze het voorlezen en bouwt ze de schoolbibliotheek verder uit. Afgelopen jaren organiseerde ze verschillende projecten rond Gedichtendag en de Jeugdboekenweek.

Liesbeth Peeters geeft al vier jaar les in het vierde leerjaar van het Antwerpse Onze-Lieve-Vrouwecollege. In haar vrije tijd gaf ze enkele jaren leiding in de scouts aan de zes- tot negenjarigen. Voor haar eindwerk werkte ze een aantal dramalessen uit die als doel hadden om kinderen meer zelfvertrouwen te geven.

Geert Robberecht geeft al vijf jaar les in het vijfde leerjaar van het Antwerpse Onze-Lieve-Vrouwecollege. In zijn vrije tijd is hij voornamelijk bezig met muziek. Voor zijn eindwerk schreef hij samen met een medestudent een handleiding gitaar en piano voor leerkrachten, en enkele kinderliedjes.

De Jeugdboekenweek 2011 vindt plaats van 19 maart tot 3 april 2011. De Jeugdboekenweek is een project van Stichting Lezen. Stichting Lezen wordt gesubsidieerd door de Vlaamse overheid en is het expertisecentrum voor leesbevordering. Het Focuspunt Jeugdliteratuur vormt een bijzondere opdracht binnen Stichting Lezen en staat voor de deskundigheidsbevordering inzake jeugdliteratuur.

www.stichtinglezen.be

www.jeugdboekenweek.be

v.u.: Majo de Saedeleer, Frankrijklei 130/4, 2000 Antwerpen.

